

CONTIMPORANUL

O constituție tiranică

„Tiran este acela care, contrar legilor, ajunge la putere și apoi guvernează după legi; despot, acel ce ajunge și, pe urmă, trece peste legi. Rezultă deci, că tiranul poate să nu fie despot, dar despotul este totdeauna tiran“.

Nu ne închipuim cât putea Rousseau ști despre nașterea d-lui Ionel Brătianu, când scrisese rândurile de mai sus în „Contractul social“. Ceea ce știu însă cert, e că d-l Brătianu îl pomenește des pe Rousseau.

Ca un adevărat despot, d-l Brătianu, a vrut puterea. Suprimând deci legalitatea și falsificând urnele, a ajuns la putere.

Suveranitatea națională și liberul exercițiu al votului au pierdut orice însemnătate din moment ce familia celor mai îndrăzneți oameni de afaceri, a cerut să guverneze.

Familia asta se crede hărăzită de D-zeu să guverneze după bunul plac și să se amestece în trebile publice, când și cât va pofti.

E drept, că cele dintâiu societăți omenești, fură conduse de capii de familie. Se cerea însă capilor să fie cinstiți și să conducă numai spre folosul multimii.

Brătieniiștii nu au fost niciodată cinstiți și s-au folosit: totdeauna de putere, ca să se îmbogățească.

Ei credeau — ca și Aristot — că cei bogăți sunt și cei puternici, și că dânsii trebuie să fie cei preferați.

Ținând însă să guverneze după legi, în chipul arătat de Rousseau, brătieniiștii țin cu orice preț să dea țării o constituție cu multe uși și cu tot atâtea subterane, o constituție care să ascundă tot reacționarismul unui partid politic fără scrupule și să acopere afacerile cele mai veroase.

De astădată, e poporul care se opune. Acordul dintre partidul țărănesc și cel Național din Ardeal, vine să trezească din vis pe brătieniiști.

E cu atât mai semnificativ acest acord cu cât, ambele partide sunt hotărâte să înfrunte urgia și despotismul guvernărilor, împiedicând cu orice preț votarea unei constituții personale și reacționare.

HORIA VERZEANU

Xilografie originală de Marcel Iancu

Cântec

Flămând și-aș mușcă bucuriile.
fluturate de vântul care leagănă viile.
care-ți atârnă pe buze
ca niște ciorchine de aur

Insetat și-aș mușca ochii
ca să-i sorb apele
rouă; acoperită de pleoapele
obosite, liniștite, desnădăjduite.

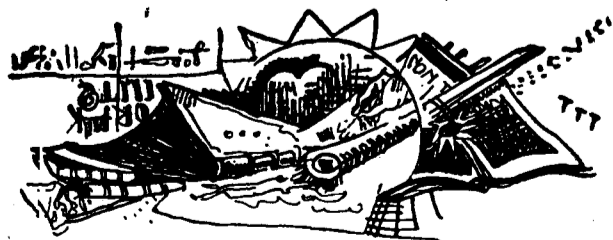
Trupul tău se leagănă ca o spânzurătoare:
mă cheamă, să mă îmbrățișeze
să mă sărute

— o! toate bucuriile necunoscute
cari au uitat să te viseze.
Și eu, orb, (bufniță rănită de soare)
m'apropii, te vreau
dar trupul tău: — piatră
e mut.

Nu binecuvântă, nu plânge, nu blestemă
nu latră.

— O crisantemă
nevinovată
uitată,
într'un pahar
de cleștar.

HORIA ROBEANU

Comemorarea Messiei Roșii

La 13 Martie se împlinesc patruzeci de ani dela moartea lui Karl Marx. Intru sărbătorirea lui, proletarii de pretutindeni, din desbinarea în care i-au adus împrejurările, vor ști să-și amintească, în ascultarea unui minut, dincolo de predicile savante, dincolo de comentariile popești, dincolo de controversele inutile ale clerului socialist, profetic, simplu îndemn: „Uniți-vă“. Ințelesul a milioane de sirene, din steamere și furnale, în clipa hotărâtă corului lor universal, acesta trebuie să fie. Nu teoria plus valorii, nu aspectul condițiilor subiective și obiective, nu concordanța riguroasă dintre cele realizate și cele scrise în ceaslovul buchisit de belferii cretinizați și semidoctii aiurii cari și-au asumat conducerea mulțimilor, trebuie strigate: ci gol și înaripat și viu ca un înger deplin și limpede ivit tuturora: cuvântul de osândă și frăție: uniți-vă!

Lumea veche s'a săvârșit, după legea iscodită din însăși măruntaiele-i de fier, de o minte drăcesc-cercetătoare. Celor ce nesocotesc învățătura lui Marx, cereți-le nu isbânda înjghebărilor proaspăt întocmite în marginea ruinelor, ci dovada trăinicieii acestora. Rusia, izolată și hărțuită se sbate în foamete și în teroare.

Pentru a pune capăt chinurilor, nu puțini sunt cei ce ar ridica mâinile sus. Dar un pumn neînduplecat ține steagul cel roșu, drept.

De cinci ani, în svârcolirile războiului civil și a năvălirilor străine, cu ștreangul la gât, cu privilegiile flămânde, cu mușchii crispați, în lacerările frigului, Revoluția se îndărătnicește: uniți-vă! — în ciuda celor ce stabilesc cu vreun cântar de precizie,

cu registre în regulă, cât a pierdut din greutatea primitivă, la câte din revendicările doctrinar marxiste, a renunțat. Plopu care se desfoaie rămâne rigid, ca o sabie; din trupul descârnat se alege șira spinării; din grămada de documente, de fapte confruntate, rămâne, schematică, legea fundamentală. Cel care neagă realitatea marxismului iminent, arătând cu degetul în spre Rusia sleită, să dovedească întâi că Europa și Americile implacabile, în hainele și în hamacul tradiției geloase, parvin să se organizeze, pentru un rest de viață suportabilă.

— Cine flămânzește Rusia? Cine îi turbură munca de înjghebare? — Europa și America.

— Cine însă flămânzește și destramă Europa și America? Desigur tot Europa și America.

— Dar e o incompatibilitate de viață în alăturarea, sub acelaș soare, a două sisteme atât de opuse. Lumea are nevoie de unitate. Unul din cele două sisteme trebuie să piară.

...Neapărat. Constatăm însă că tentativele asatine ale vechiului sistem n'au reușit. E rândul celuilalt. Dar după cât se vede, celalt n'are nevoie să încerce. E destul să aștepte. Va putea? Ne îndoiim. Dar ne îndoiim și de durata eventualei biruinți burgheze.

— Ce-are să fie deci „după“...

— Nu știm. Dar legea profetică a lui Marx s'a îndeplinit. Azi, în sbuciumul steril al burgheziei. Măine în prăbușirea ei, prin sine.

Moștenirea civilizației să treacă, cel puțin, în ferme mâini: „proletari din toate țările, uniți-vă!“

I. VINEA

Războiul

(PROLOG)

Când toți vorbesc de pace — îngăduiți ca noi —
Ca două țiri ciudate ce-am fost întotdeauna,
Acuma, când pe Bosfor, apune semiluna,
Să nu vorbim de pace, ci iarăși de război.

Nu vom lansa tirade nici teorii pedante
Și nu vom pune steaguri pe harta din Balcani,
Pe câmpuri dezolate nu vă poștim ca Dante
Și nici n'avem pretenții s'ajungem veterani.
Noi nu visăm sărutul de joc, al unui glonte,
Căci nu vrem să-l cunoaștem pe doctorul Leonte!
Dar nu iubim nici pacea: căci pacea-i nemișcarea,
E dunga jumurie ce mărginește zarea
Și 'nchide perspectiva oricărui univers,
E bardul care-odată a nimerit un vers
Și-adoarme pe cunung, izbânzilor trecute,
Amantul ce se teme de mult să mai sărute,
Căci doctorul ordonă să-și menajeze cordul,
E albatrosul sceptic care 'ndrăgește bordul
Când frații săi în stoluri se duc spre țărături noi
E surdul care-așteaptă trompeta cea deapoi,
Eroul ce visează reduți de cașcaval,
Reumatismul cronic cu grad de general,
Și 'n fine, dați-mi voie, tirada s'o închid
E steagul alb pe care îl poart' un invalid!
Războiul despre care voim să vă vorbim
Nu este un câmp de luptă și nici un fîntirim,
Ci iată, pur și simplu, războiul nostru ce e:
O liră deșteptată de-o mână de jemele;
O pașnică unealtă din lemne și frângerii,
Un bun și vechiu tovarăș al nopților târzii
Ce harnic, țese inul, în fire de lumină...

Precum vedeți, războiul e-o pașnică mașină,
Nu e stropit cu sânge; degeaba v'ați speriat!
Noi vom cânta Războiul căci dânsul ne-a păstrat
Ca un bătrân cuminte, uitat pe-a vieții cale,
Bogata moștenire din vremi patriarhale...
Ca pe-un părinte darnic te vom cânta Război
Căci tu ne-ai dat întâiul, cămașa de pe noi
Și ne-ai purtat de grijă din vremurile dace,
Tu, cel mai bun prieten al caselor sărace,
Podoaba cea mai sfântă și mândră din cămin...
Tu ne îmbraci din scutec și până la linfoliu
Țesând de-o potrivă din jirele de in,
Năframa de mireasă și vâlul cel de doliu.
Culegi atâtea lacrimi și visuri de noroc!
Tu ningi zăpezi curate Duminica la joc,
Clădești până 'n podele velintele de zestre,
Pui alba veselie pe margini de ferestre,
Gătești întreaga casă de jos și până sus
Cu scoarțe și chilimuri cum nicădere nu-s!
Necontenit, speteaza se suie ca să cadă,
Pe zi ce trece vine un nou val de zăpadă
Căci jără de odihnă, Războiul, spre tine vin
In cete nesfârșite armatele de in...
In cinstea ta spre toamnă vueste lung tot satul
Atunci când pretutindeni începe melitutul
Și trâmbele de pânză, muncite săptămâni
Stau albe împrejurul bătrânelor fântâni.
Târziu, când vine iarna și-al crivățului buciom
Vueste lung în noaptea, trecând pe sub ferestri
Tu te întoreci cu mintea la vremile de sbucium
Și stai mirat tu singur cât de bătrân mai ești...

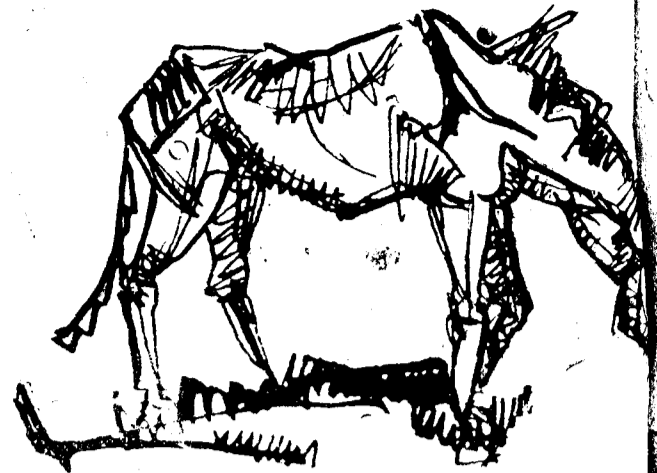
In cinstea ta vibrează și freamătă tot cerul
Fosnind ca o mătasă când vântul de la sud
Asemeni unui crăinic trecând din dud în dud
Repetă circulara lui domnu Kalinderu:
„Sădiți-vă cu toții un dud la orice casă
Nu te jeri, Române, de viermii de mătasă!”

O, vierme de mătasa — pardon, O, Bombix-Mori!
Gânda ce porți un nume atâtea de sonor
Pe care-l cântă duzii când freamătă în cor,
De tine sunt legate atât de multe glorii!
Tu care-ai jost în stare, întâiul, a-ți plăti.
In lumea asta luxul de-a te'mbrăcă 'n mătasă, —
Iți mai aduci aminte în ziua când Hoang-Ti
Plimbându-se 'n grădina cu-a lui împărăteasă
Te-a ridicat la rangul de meșter țesător?
Crezut-ai ca Seneca să-ți fie detractor?
Să spună c'o matronă cinstită-i tot așa
De tare decoltată în haină de mătasă
Cât este și statua aceia ce-ar purta
O ipocrită frunză de viță!? Dar ce-ți pasă!
Nu s'a ivit în urmă un Heliogabal;
Ce vrând să curme moda vestmântului banal
S'a îmbrăcat ca tine, în vesta diafană?
Iți mai aduci aminte mânia suverană
Cu care Aureliu a zis: „Nu dau nimic!”
Soției ce-i ceruse un strai de borangic?
Credeai s'aduci atâtea discordii conjugale?
Treceau acestea toate în visurile tale
Când săturat de-al Chinei imperiu monoton
Ai emigrat încoace, ascuns într'un baston?

Orcum ar fi, o Bombix, noi totuși te slăvim,
Căci tu ești vrăjitorul ce ne desjată ochii,
Tu ești acel, ce tainic, în jalul unei rochii
Strecori lumini și umbre, — și faci ca să ghicim
Prin joșnetele tale jemeia așteptată.
O, nimjă, crisalidă, ființă jermecată,
De-ai fi rămas deapururi acolo 'n Orient
Cine-ar fi jost în locu-ți galantul conjujdent
Ce știe orice taină a doamnelor din sală?
Nu-s darurile tale vesmintele de gală?
Nu te prefaci în panglici pe fiecare cap?
Nu te cobori de-acolo și până la ciorap?
Nu serpuiești albastrul și roz printre dantele?
Iar tinerile sânnuri n'ar isbucni rebele,
De n'ar fi jerecate de tine în corset?
Destul! O, Bombix-Mori! Devii prea indiscret!...
Destul că pierdem jirul și noi și tu, gândace!...
...Am început prologul vorbindu-vă de pace
De dațni, de Seneca, de in și de strămoși, —
Și iată-ne acuma servindu-vă gogoși
De parc'am fi la școala de Sericicultură...
Să isprăvim mai bine cu-o mică 'nvățătură
Căci poate să ne 'ntrebe cucoanele: mă rog
Cam unde e morala acestui lung prolog?

Morală vreți? Morală? Cu orice preț Morală?...
Ei bine, iată una, vă vom răspunde noi:
„De vreți să fie pace în viața conjugală,
In fiecare casă s'aveți câte-un război...”

D. ANGHEL și VICTOR EFTIMIU

In Nirvâna..

Am întâlnit zilele astea o veche cunoștință, în drum spre Nirvâna. Nimic deosebit în înfățișarea persoanei care purta secretul unei atât de stranie hotărâri. Ținuta corectă ca de obicei, salutul normal, dozat cu inteligență, strângerea de mână fermă. Abia buzele fluturau vag, o intenție de indiferență, de superioritate. Mi-a oferit o plăcere de preț în dimineața aceia de primăvară timpurie, plimbarea la aier curat, într'un vehicul rapid care se legăna ca o gondolă. M'am simțit obligat să încep dialogul:

— Capitala e intrigată de lipsa D-v. din viața publică.

— Oh, Capitala!..

— Nu mai publicați nimic, nu mai vorbiți nicăieri.

— Adevărat... Am renunțat.

— Cum, D-v. un temperament de luptător, un pasionat, iertați-mi aprecierea, un scriitor de talent, ați pierdut interesul pentru tot ce v'a animat, v'a justificat viața până acum? — locacitatea mea își accelera ritmul sub sugestia resortului care ne purta nemișcarea, tot mai repede. O cotitură bruscă mi-a zdruncinat elanul. Vechea cunoștință mă privi ca din înălțimea unui turn:

— Ce tânăr ești. Sau poate nu mai sunt eu.

— Cum dar...

— Inutil, inutil dragul meu. Am renunțat. La ce bun să dau sfaturi altora. Imi frământ mintea, prepar în laboratorul Creerului licoarea cea mai cristalină pentru ca să se evaporeze în sălile de intrări sau să rămăie o pată incoloră pe hârtia de ziar. Nu mai am nici o ambiție, nici o dorință, afară de aceea a liniștei. Asi vrea să fim lăsați în pace. Uite vezi colo, peste linia drumului de fier, luminișul acela prin care se zăresc ziduri vechi? E un mic castel cu tradiție de stafii. In jurul lui sunt câteva zeci de hectare de vie și un parc. E al meu, l-am cumpărat acum o lună. Mi-am adus un grădinar versat din Olanda. O să mă învețe cultura florilor rare. Iți jur că n'am să iau condeiu nici măcar pentruca să le însemn numele pe tăblițe de lemn. Existența mea mobilă o să se reducă la atât. Poți spune prietenilor noștri că la rest am renunțat!..

Am făcut drumul înapoi pe jos, singur. Ah, domnul care se mută în Nirvâna aceea, cu blazon de fantome trebuie să fii plătit multe milioane pentru atâtea liniște. Il cunosc de mult. A debutat în viața publică cu o figură strălucită de premiant și cu o sărăcie care i-a făcut flăima caracterului. Cu timpul caracterul i s'a cristalizat într'o superioară înțelegere a tainelor vieții noastre publice și private. Pe sub penajul faimei, puii de aur se strecurau cumiști și discreți. Opinia publică înghițea tot mai admirativă, picătură cu picătură, ideologia acestui rar om, distilată în fraze gândite și cizelate. Și autoritatea lui morală creștea lent, ca un aluat cu lapte și stafide, bine preparat.

Îl înțeleg „renunțarea”. Un sentiment de dispreț pentru o societate întreagă căreia i-a vândut totdeauna pe un preț de speculă cinstea, dezinteresarea, și integritatea. Acum îmi pare bine că nu i-am vorbit de Necludov, când mi s'a spovedit. Vă amintiți, de prințul acela sucit din „Invierea” lui Tolstoi, care renunțând, și-a împărțit pământul și bunurile moștenite, țărânilor, s'apoi a plecat singur, cu dăsa în spinare, spre o țintă imaginară.

Mi-ar fi răspuns senin, cu privirea alungată spre acoperișul micului castel din zare, că Necludov nu și-a agonisit nirvâna din darul marilor caractere. Ar fi avut dreptate, vechea mea cunoștință, Necludov a devenit idealist tocmai după ce a renunțat.

... Misticism incompatibil cu geniul rasei dela gurile Dunărei.

I. G. COSTIN

Iar d. Grigoraș (Filipescu)

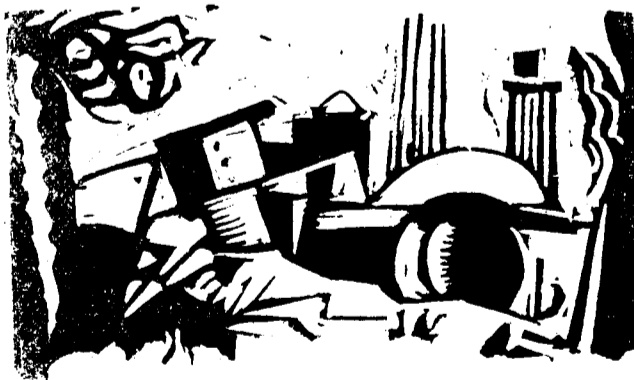
Vai, era fatal ca ocupându-ne de moștenitorul „E-pocoi” să ne găsim... Bacăul. Intre un articol „spirit” și o ședintă de spadă în sala Pipart, eroul nostru are timp și pentru literatură. Trebuie să recunoaștem însă franc, că d. Grigoraș scrie lamentabil. E cert că mânuia mai cu talent tâmul pe străzile Bacăului, de cât ține între degete, azi, condeiuul lui N. Filipescu:

„Am găsit în coloanele „Contimporanului” două inițiale: C. P. Ne pregăteam să savurăm o pagină (?) elocuentă (?) datorită d-lui Cezar Petrescu”. Așa începe, și bine înțeles tot așa continuă. Lipsă de stil și fraza castrată de inteligență“...

Firește, d. Grigoraș nu e castrat, d-lui a fost totdeauna prost. Prost bătaios, prost entusiast, prost gălăgios, dar — în sfârșit — prost. D-lui care din două inițiale „găsite”, poate savura „pagina” și încă de d. Cezar Petrescu. Sigur, toată lumea pricepe ce a vrut să spună moștenitorul redacției de la Clubul Vanicu, că nu e cine știe ce filosofie, dar de ce s'o spue de parcă ar avea prune în gură, asta e mai greu de înțeles la un director de ziar.

Dar că d. Grigoraș F. Manechin, nu știe să scrie nu e de mirare. D-sa nu e nici primul, nici ultimul politician român căruia îi scriu alții discursurile și articolele. Dar atunci să-și aleagă pentru isprava asta, pe cineva mai puțin bălbăit ca inteligență. Pe d. Titeanu de pildă.

Erata. In numărul trecut al Contimporanului, în articolul „Ea” la rândul 10 de jos, s'a tipărit „pe marea moartă” în loc de „prea marea moartă”.

Spre ziuă

O convorbire extrem de interesantă cu d-nul Liviu Rebreanu (portret de S. Maur), o privire asupra valorii literare a scrisului lui Ernest Renan, de F. Aderca, Proză și Versuri semnată de Camil Petrescu, Perpessicius, Falda Movilă, Vladimir Străinu, A. Velea, Modrescu, Paraschivescu, o delicioasă povestire umoristică de G. Brăescu, precum și o informație critică și complectă asupra mișcării intelectuale din țară și străinătate, se poate citi în revista săptămânală **Spre ziuă**, care apare Duminică 4 Martie.

Svonuri

Souvenirs de voyage — nimic mai mult decât, din goana trenului, stâlpii cari se culcă, de telegraf, cu încetinătorul de cinema. Și cantoniera, față aspră, cu steagul înfășurat, cu genunchii de bronz, la bariera bălțată, cantoniera.—Idolul acestor tinuturi, pe care, un minut, în altarul sufletului, îl slăvesc.

Pe malul Dunării albastre, față cu Bulgaria, în praful farmaceutic al drumului, bivoli mari ca bărcile, și țărani cu brăul roșu pe cămăși, și soarele cu spițe care duce toată această priveliște la păscut...

În pustiul palatului moldovenesc, după ceasul al 12-lea, bătrâna prințesă împăiată se ivește tuturor oglinzilor în podoabele ei demodate. Pașii subțiri de sub malacov o poartă, cu pene, perle și mătăsură, în ritmul unor acorduri imaginare pe sub candelabrele de bronz în cari timpul nou a cuibărit becuri electrice. Astfel, după fiecă utrenie, copleșită în argint și bijuterii ca un ospăț, evoluează cu opriri de pământ, să recheme balurile cu ofițeri ruși și consuli străini, de altă dată.

Într-o noapte, a intrat pe ușă gătuitorul adus de nora pizmașă și de urâtă baștină, țiuțoarea tânărului principe degenerat. Și a pus capăt. Continuarea în Curierul Judiciar și la ceaiul doamnei Carapano.

Printre sulțile grădinei de iarnă, valsul orheștrei militare, în ce adâncă unire cu vântul, cu mireasma, cu sezonul, cu lumina la marile ferestre ale palatului, **înțețită**.

Iubesc muzica de alamă a balurilor colorate ca o pădure exotica, consimt serbărilor necunoscute pentru afirmația lor paradoxală, pentru conținutul lor de fericire certă și ostentativă.

Planul îi isbutise. Sluga lăhuzi în aceeași noapte și oră cu stăpâna, tânăra și nobila Zenaïda. Și e în acest eveniment un fenomen bizar de autosugestie pe care-l recomandăm cu stăruință psihiatrilor și apostolilor voinței. Servitoarea își urmă hipnotic gândul pe care de mii de ori, cu minuțiozități de film și-l reprezentase. Cobori din mansardă cu fătul gol sub cămașă, pătrunse în ietacul Zenaidei admormite și schimbă pruncul. Săvârșind fapta, nu reflectase decât: „cel puțin de l-ar crește în idei democratice“. Întoarsă apoi anevoie în mansardă cu odrasla de stăpân în brațe, se culcă deasupra-i și o înăbuși.

Accidental fu atribuit febrei puerperale.

Încolo lucrurile se petrecură normal din lipsa oricărui denunț și din lipsa unui rege Solomon cu demonstrații înțelepte.

Eu singur cunosc taina servitoarei, dar nu vreau s'o spun.

Bivolul se legănă până în centrul orașului, ocoli peluza înflorită și pe sub portalul Operei pătrunse în sala de spectacol pustie. Înaintă printre cele două rânduri de scaune pliușate, în cea tăcere care e altfel decât în catedrale și piramide, și către scena goală se oprî și întrebător mugî.

Un svon armonios răspunse din instrumentele lăsate în orheștră...

I. VINEA

Antropometrie

Scurt îndreptat asupra naturii oamenilor foarte bogați, precum și un prea curios catechism demn de memorie în relațiile lor cu persoanele de valoare.

Insemnări sumare găsite în Cărnul lui Demostene Schwartz multimilionar care a sfârșit retras în viața privată:

Fizicul — surtout pas de ventre.

Ceasornicul — de mână.

Alura — nesigură.

Demersul — gauche.

Atitudinea — jenată.

Îmbrăcămintea — din ștofă de Buhuși.

Pălăria — moale.

*

**

A saluta întâi.

A nu fii miop.

A se feri de literatură și de alte producțiuni ideale.

A nu purta Europa pe umeri sau alte grave răspunderi în privire.

A nu se crede frumos sau pervers (succesele vin dela sine).

A nu întrebuița monoclu; sunt ochelari foarte buni cu o singură lentilă.

A avea oroare de câinii lupi.

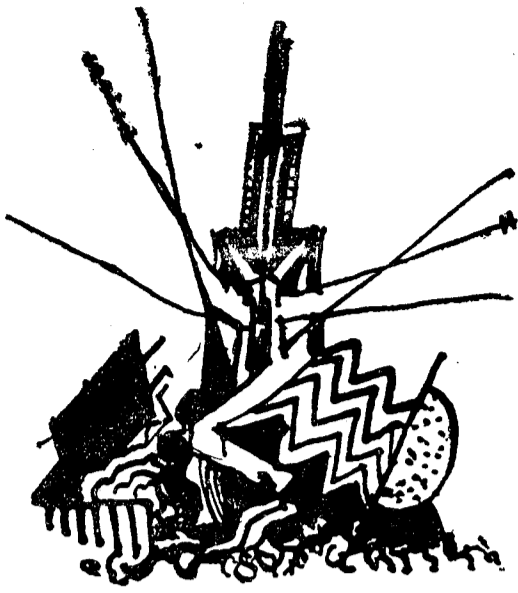
A nu se pricepe în muzică, în pictură și în genere în artă.

A nu înțelege cu nici un preț pe autorii moderni, dacă se poate nici pe clasici.

A preferi bomboanele de tuse.

A da faliment.

C.

Contra artiștilor imitatori

Vieța se manifestă ca natură și spirit.

Arta se ocupă de viață.

Subiectul propriu artei (în general) este unitatea.

Unitatea naturii și a spiritului este realitatea. Arta secolelor trecute (assyriană, egipteană, greacă, și a renașterii) era caracterizată prin dominația naturii.

Artiștii porneau dela natura vizibilă.

În perioadele mai cercetătoare, se căuta oare care pătrundere mai profundă a naturii.

Pornind dela natura vizibilă se crea o cultură întreagă a **forme exterioare**. Cealaltă parte a realității adică **natura interioară** (nevizibilă: zisă spirit) a fost simbolizată prin **transfigurarea omenească** (înger, diavol, zeu, dragon, sirenă, etc.) sau prin accesorii în culele unui costum, într-o floare, un animal (colomba, șopărlă) un obiect.

Dar subiectul estetic era înainte de toate unitatea.

Arta pornind din unitate nu poate reflecta prin sine nimic decât unitatea sau armonia.

Artistul copia natura (indiferent de subiectul care îl trata) prin intuiție spontană sau prin mijloace savante prin construcții. Această epocă unde natura vizibilă era punctul de plecare se prelungește până la al XIX-lea secol și poate fi considerată ca **vârsta infantilă și imitativă a artei**: Artistul vroia o armonie în felul naturii.

Arta secolului al XIX-lea care avu origina în Franța alesese devisa: „Natura văzută prin temperament“. Era o tranziție.

Arta „modernă“ căuta să creeze o cultură a **forme interioare**.

Artistul pornea dela conținutul (speculativ) al naturii adică spirit. Natura vizibilă a fost element intermediar. Artistul lucrează din interior spre exterior în loc de contrar. Arta nouă e mai adevărată decât arta antică fiindcă e mai puțin din natură. În secolele trecute formă naturală n'a fost decât o cârjă pentru creațiunea armoniei estetice.

În secolul al XX-lea artistul distruge cârja, vrea să înainteze singur. Artistul vrea să creeze o **armonie în felul artei adică prin mijloacele proprii de expresie**.

Crează **imediat** prin raporturile echilibrate a contrasturilor către o unitate plastică.

Epoca care începe acum trebuie numită: epoca unei noi plastice.

Numai pe această cale poate arta să devie independentă.

Numai pe această cale arta își poate atinge ținta: să creeze o expresie determinată a unității prin mijloacele proprii artei (culoarea: pentru pictură, volumul pentru sculptură, spațiul pentru arhitectură).

Opera de artă devine obiect independent real.

Renașterea a fost, după expresia lui Michelet, revelația omului și a naturii. Secolul neo-plasticismului este revelația unității: **natură spirit**.

Arta generației viitoare va fi expresia colectivă, prin organizare și disciplină, a mijloacelor plastice spre o unitate reală.

THEO. V. DOESBURG

O interesantă manifestare artistică

Vor fi reprezentațiile organizate pentru sfârșitul unei Martii de grupul „Poesis“ în sala Ateneului. Se va juca **Sora Beatrice** myster de Maurice Maeterlink.

Cadrul Ateneului și decorul ce se pregătește acestui spectacol vor fi o inovație artistică și un pas înainte în viața teatrului nostru. La timp vom anunța data și interpretii.

În numărul viitor despre „Inscripțiile“ lui N. Davidescu, cu un portret al poetului de Marcel Iancu.

Contribuții Critice

L. Rebreanu: PADUREA SPANZURĂȚILOR, roman (Editura „Cartea Românească“ pp. 323, lei 35).

Că d. Rebreanu, unul din cei mai de seamă scriitori contemporani, nu știe să scrie, e un lucru îndeobște cunoscut. E ceiace a indus în eroare pe mai toți recenzenții, de s'au repezit cu mare stil împotriva-i, și e pricina pentru care însuși d. T. Arghezi, cu o bardă grea și bine ascuțită, socotind că dă la pământ un dafin uscat, a fost umplut de sus până jos de sângele viu al zânei ascunse înăuntru.

„Pădurea Spânzuraților“ e plină de cadavrele vinete ale limbii noastre, în fiecare zi spânzurată de sute de mii de ori de ziarele cu mare tiraj, de dimineață, și de seară. Și ca să fim învinuiți de lipsă de spirit critic, arătăm aci că și noi am suferit de pe urmă scârțăturilor penei d-lui Rebreanu:

„**Atunci însă sosi caporalul**“ (p. 18); „Dumnezeu se **confunda** cu protopopul Groza“ (p. 31); „**La examinat** cu niște priviri **arzătoare**“ (p. 31); „cu convingerea **aprigă** că viața“ — „Când l'au prins, într'un unghiu mort, o patrulă comandată de un ofițer, a vrut să se împuște“ (p. 17—patrula? ofițerul? unghiu?) „Amurgul acoperea întreg pământul cu... un lițoliu negru“!! (p. 25) „**Se sforța mereu să-și în-tărească convingerea**“ (p. 80). „Paul Vidor era vorbăreț din cale afară, **mai ales însă** îi plăcea:“ (p. 134). Și așa mai departe.

Alcătuirea brută a romanului e de-asemena după tiparul pe care s'au scos, desigur, miliarde de romane, de la Walter Scott încoace.

D. Rebreanu nu e artist. „Artist“ însă n'a fost nici Balzac, nici Tolstoi. D. Rebreanu n'are mâna subțire. Se luptă îngrozitor — și e biruit adeseori de acea armată de pitici care e dicționarul. N'are nici măcar șiretenia de a-și tocni un „artist“ — și avem destul!... — lipsit de forță creatoare care să-i citească paginile pe spaltul tipografului și să cruțe astfel pe d. Rebreanu de o prea isteată ca să nu fie insuficientă critică literaturicească. Arta d-lui Rebreanu e un minereu: e nevoie de două tone de literatură spre a scoate din ea un gram de aur.

Dar adevăr spun vouă: e aur.

Natura a creat în d. Rebreanu un exemplar înzestrat cu o forță epică atât de nealterată încât — și privim în cele patru puncte cardinale ale literaturii europene — nu-i vedem ușor perechea, azi. Inșiși scriitorii ruși, care au în tradiția lor pe Tolstoi, Dostoievski și Andreew, sunt acum, la Paris și la Berlin, poeți lirici în proză, subțiați și îndulciți de nostalgia. Stors de orice urmă de apă trandafir, d. Rebreanu s'a oprit cu sufletul în fața lumii, puternic și unitar ca un primitiv, în stare de a lua în vedere numai lucrurile mari. Mare e „Ion“. Tot atât de mare e Apostol Bologa din „Pădurea spânzuraților“ — sbuciumul tragic al omului care, în căutarea unei formule de viață, se pulverizează însuși pe necetul, martir al acestei eterne iluzii omenești...

Literatura noastră — care cunoaște pe Filimon, pe Bălcescu, pe Odobescu, pe Delavrancea, pe Duiliu Zamfirescu, pe Caragiale, pe Slavici, pe Brătescu-Voinești, pe Sadoveanu, — n'a avut până acum o înfăptuire literară unitară, în proză, atât de impunătoare.

În celelalte literaturi, opere asemănătoare fac epocă — și „Pădurea Spânzuraților“ e o culme a spiritului epic românesc, la același nivel cu cele câteva culmi ale literaturii europene.

Ne dăm seama de pericolul care ne amenință, având astfel de opinii, când în fiecare seară, la ora 6¹/₂—7, la Cafenea — toată lumea știe! — autorul „Pădurii spânzuraților“ se vedește atât de iubitor de „Schwartzuri“.

Nu dăm o analiză mai amănunțită a romanului: o vor face mai bine acei care vor avea o mai potrivită perspectivă în timp. Ei vor arăta cum autorul a avut extraordinara tărie tot timpul, deși romanul are un cuprins de naționalism acut, să se ferească de pericolul iminent al patriotismului literar la care-l sollicita cu zâmbet de dinți de aur, vremea lui; vor arăta cu câtă artă decurge descompunerea sufletească a eroului, cum de la jumătatea romanului spre sfârșit, forța epică schimbă până și dicționarul romanului înzestrând pe autor cu un stil de o sobrietate flaubertiană, cum în traducere romanul a pierdut șgura de suprafață, arătând adevărata față acestui scriitor european.

Cerem d-lui Rebreanu, care are, suntem siguri, asupră-și credințe mai puțin violente, să erte această năruire de admirații sub care-l înmormântăm; se vor găsi alții care să-l desgroape în curând și să agațe ei, indignați și apoi împăcați, la pălăria lor, acești câțiva trandafiri prea albi.

F. ADERCA

Trotki, critic literar. — Dictatorul rus lasă din când preocupările lui napoleoniene pentru a face critică literară. Cu prilejul apariției unei „Epopoei“ antroposofice a lui Andrei Biely, Trotki a scris „un teribil și frumos capitol, unul dintre cele mai sguuitoare. Indignarea revoluționarului în fața acelor cari, în vremea când popoarele schimbă lumea, se absorb în contemplarea Eului lor, e viguros exprimată“.

Coreografie modernă

Xilografie de M. Ian cu

Pentru Contemporani

„Contemporanul“, face mari eforturi ca să atragă atenția militanților celebri ai artei și literaturii contemporane din occident asupra Bucureștiului. Corespondența asiduă schimbă de ziare, de idei, de informații, relațiile și autoritatea pe care unii dintre noi le-au în centrele unde arta modernă e în plină ascensiune, au determinat într-o mare măsură curiozitatea amicilor noștri din străinătate. Mulți dintre ei sunt chiar convinși, — ne scriu — că în scurt timp elita intelectuală a metropolei noastre nu numai se va pune la curent cu caracterul secolului în care trăim, viteză — mișcare — forță — ci va intra în rândurile creatorilor și va îndruma societățile înapoiate din Balcani.

Iată dar veștile bune pe care am voit să le dăm cititorilor. Adăugăm acum că prietenii noștri sunt decizi să treacă imediat la fapte chiar cu sacrificii materiale.

După promisiunile futuristilor Marinetti și Prampolini,

Danezul Hans Richter răspunzând invitației noastre ne comunică că în cursul lunii Aprilie va putea veni personal să conducă aci rulara Filmului Abstract, cea mai desăvârșită expresie a artei moderne.

Theo v. Doesburg directorul revistei De Styl, și șeful mișcării abstracte din Olanda, va ține o serie de prelegeri și ne va aduce pânzele cele mai reușite. Soția sa o muzicantă de geniu, consimte să organizeze în același timp câteva concerte moderne.

În sfârșit Henry Walden din Berlin ne anunță turneul său cu o expoziție de lucrări selecționate ale grupului „Sturm“.

Nu suntem în măsură să comunicăm cu precizie datele acestor evenimente artistice unice în România deoarece surpriza este un moment principal în arta nouă.

E probabil că ele vor începe în luna Aprilie. Pentru orice alte informații suntem la dispoziția Contemporanilor. Ascultăm cu interes propuneri, sugestii, oferte în privința sălilor în care ar putea avea loc spectacolele precum și asupra mijloacelor de organizare.

Corespondența pentru această chestiune se va adresa personal d-lui I. G. Costin, Calea Mosilor No. 132.

Cadavrul viu de L. Tolstoi

Ca și „Puterea întunericului“ piesa reprezentată de Compania Bulandra, face parte din a doua manieră literară a lui Tolstoi, atunci când criza morală prin care trecuse, îi făurise un nou scop în viață: deșteptarea semenilor în fața răului.

Spre a arăta sumar această preocupare morală a lui Tolstoi, vom cita răspunsul pe care l-a dat unei anchete, făcute de o mare revistă franceză asupra fumatului: „Tutunul adoarme conștiința“ la care A. Dumas-fils a răspuns „Eu tocmai asta vreau“.

Pe când scriitorul francez răspundea ca un artist, Tolstoi răspundea ca un moralist preocupat de salvarea sufletelor, ca un apostol al conștiinței.

Cadavrul viu, nu se poate numi o piesă de teatru. Împărțirea operei literare în acte și scene, n'o sortește rampei. Actele și scenele putând fi un capriciu al fanteziei scriitorului. Pe Tolstoi în ultima sa manieră nu-l interesa literatura ca posibilitate de răspândire a ideilor. De aceea nu ne vom ocupa de valoarea ei artistică.

Montarea ei de către Compania Bulandra ne-a surprins. Piesa aceasta n'avea nimic care să îndreptățască această onoare și nici să dea Teatrului Regina Maria, posibilitatea unui succes: nici valoare literară, nici înscenare ușoară și epataantă și nici un rol pentru vr'unul din pensionarii companiei. Nimic. De aceea am și asistat la un formidabil bluff. Fiindcă numai așa se poate numi spectacolul dela „Regina Maria“.

Montarea și interpretarea trebuia să ne redea și să ne scoată în primul plan sufletul pasiv al lui Fedia care deși își petrecuse viața în chefuri și cu lăutari, este un om bun și un suflet rar care merge cu renunțarea până la sinucidere. Decorurile și atmosfera ne-a chinuit și enervat până la exasperare fiindcă două icoane de carton și o fustă roșie nu ne pot evoca nimic. Arta și sensibilitatea lui Karlheinz Martin nu se învață.

Din interpretare nu ne vom ocupa decât de d-l Manolescu, care deși a alambicat rolul nu ne-a cucerit, nu ne-a subjugat. Prea a dramatizat personajul și „l-a făcut“ de aci, dintre noi. D-sa nu trebuia să uite un singur moment că Fedia este rus și că este un reprezentativ al acestui popor în care sentimentul religios și nihilismul duc viață comună.

D-sa însă a luptat deasemeni cu umbra și prestigiul lui Moissi. E un curaj superb.

T. BOBEȘ.

SUNTEM RUGAȚI A PUBLICA URMATORUL

Biletel deschis

d-lul N. Iorga

„Idolii se ridică prin prostia altora, — dar cad prin prostia lor!“

N. Iorga.

Stimate Doamnă Iorga.

Ați mărturisit că nu veți vorbi la șezătoarea „Flacăra“ dacă pe programul festivității va figura și numele scriitorului subsemnat, care se știe că a avut impertinența să nu laude și să măgulească precum se cuvenea „Un domn pripeag“, „Răzbunarea lui Molière“, „Invierea lui Dante“, „Omul care ni trebuie“, — și alte câteva din operele d-v. teatrale.

Toată încurcătura a produs-o, fără vre-o intenție, numai excelentul, administrator al revistei „Flacăra“. El voia să dea — cunoscându-și oamenii — o șezătoare de cântece, declamații, gimnastică și fotografieri în grup, toate, pentru întemeierea unui fond cultural. Ideia nenorocită ca la o șezătoare de cultură s'ar putea arăta și câteva fețe de scriitori, am avut-o eu. N'am aflat decât după tipărirea afișului că ați fost poftit să vorbiți în numele nostru, al tuturor. — N. Iorga, șef de propagandă? — Desigur!.. — N. Iorga, însă, autorul celor mai proaste traduceri albe din literatura română și a 7 tragedii originale și istorice inferioare chiar gustului doamnei Smara; N. Iorga, care a patronat pe Vasile Pop, I. N. Soricu, Volbură, Poiană și Făgețel-Drum Drept, șeful nostru literar?... — Nu!.. Ar însemna să rădă de noi însuși d. Ion Sîn-Giorgiu, amic și purtătorul gencei d-v., iată de ce, înțelegând perfect gândul de a nu vorbi la o șezătoare unde ar fi citit și subsemnatul trei strofe — vă asigur, destul de proaste ca să vă fie pe plac! — Vă mulțumesc pe această cale și m'ați scos dintr-o penibilă încurcătură și confuzie; căci nu toți scriitorii pot avea inima tare și neînțoarsă a omului politic care știe de mai de mult să lingă acolo unde a scuiplat.

Complimente d-lui Batzară.

Al d-v.

F. ADERCA.

Misterul tirajului. — La Paris, la al doilea „Congres național al Cărții“, editorii în bloc au refuzat categoric cererea scriitorilor de a controla tirajul cărților. Cu chipul acesta editorii vor continua să se tragă pe sfoară între ei, să păcălească publicul cu succese adeseori fictive, totdeauna exagerate, și mai ales să profite de ignoranța bietului autor asupra veritabilei defaceri a cărții sale.

Și noi credem că acest conflict e numai în România!..

Povestea vorbii

Evoluția fascismului. Sub semnătura Alceste de Ambris, un studiu în „Mercure de France“ asupra ivirii și evoluției fascismului și asupra sfârșitului care se anunță și începe prin chiar venirea lui la putere:

„În Mai 1921, doi ani numai dela naștere, fascismul parcursese ciclul transformării sale. Mișcarea, care la origină fusese o mișcare de reînnoire națională, republicană, sindicalistă, libertară și anticlericală, deveni conservatoare, regalistă parlamentaristă și tinde către un neoguelfism sub pretextul de a pune influența internațională a Papalității în serviciul politicii naționale italiene.

Alegerile generale din Mai 1921 aduc un succes neașteptat fascismului. Acest partid care cu optsprezece luni mai de vreme nu obținuse alegerea nici măcar a unui candidat, dobândește treizeci și cinci de mandate cucerite toate de către „oamenii noi“ în politică. Succesul acesta învinge multe șovăiri. Toți ariviștii se înscriu în rândurile fascismului“.

Cu oarecari deosebiri aceasta e și povestea averescanismului românesc.

Pe măsură ce se înmulțeau și deveniau o forță reală, pe măsură ce se apropiau de putere fasciștii renunțau la programul original pentru a adopta o retorică vagă, oportunistă și care sfârșit într'un cinism pe șleau. Discursul lui Mussolini, în ajunul faimoasei lovituri, e simultan apologia și catehismul politicianismului celui mai tipic:

„Ne îngăduim luxul de a adăuga, de a împacă și de a devăși în noi înșine, antitezele în care se abrutizează alții și cari se rezumă într'un monosilab afirmativ sau negativ. Ne îngăduim luxul de a fi aristocrați și democrați, conservatori și progresiști, reacționari și revoluționari, legalitari și ilegalitari, după împrejurările, după locul și după mediul în care suntem nevoiți să trăim, și să acționăm“.

E odios și admirabil. Niciodată un politician n'a vorbit cu atâta sfruntată sinceritate.

Este posibilă o înțelegere franco-germană?

Intrebarea a fost pusă de scriitorul german Ernest Robert Curtius lui André Gide, cel mai de seamă reprezentant al prozei franceze contemporane. Iată răspunsul dezamăgitor:

— „Cu cât mă gândesc, cu atât mă conving că o înțelegere este poate unicul *modus vivendi* care nu e cu puțință între două națiuni. Trebuie sau mai mult sau mai puțin prietenie sau dușmănie. Aceasta poate părea îndrăzneț dar cred că răspunde adevărului psihologic. Sau facem să dispară neîncrederea și devenim aliați sau, fără a continua să învălăm această neîncredere care înveinează raporturile noastre, să ne mărturisim adversarii și să rămânem atari. *Tertium non datur.*“

Mărci-aur. Ministerul economiei publice din Berlin a publicat un plan pe baza căruia se va utiliza marca-aur în comptabilitatea băncilor pentru serviciul virimentelor. În anumite condițiuni se vor deschide compturi-curente libelate în mărci-aur. Totdeodată „Uniunea centrata a comerțului en-gros“ a supus ministerului economiei publice, propuneri care prevăd menținerea mărcii-hârtie ca mijloc de plată în interior și întrebuintarea mărcii-aur ca bază a calculelor comerciale și a evaluării prețurilor. Pe de altă parte, Uniunea a cerut ca Reichsbank să deschidă compturi-curente de mărci-aur contra depozite în devize străine. Prin aceste măsuri situația monetară a Germaniei nu se va îmbunătăți. Dar marile sume de devize străine în posesia supușilor germani vor redeveni productive. Scopul urmărit de Uniunea angrosiștilor germani e pur și simplu plata în hârtie a lucrătorilor și vânzarea în mărci-aur a mărfurilor.

Fascismul maghiar. — Viitorul Mussolini depe malurile Dunării se numește d. Zoltan Hornyansky. Și-a definit programul în două cuvinte: *pâini și fascii*: pâine pentru cei cari muncesc, fascii pentru cei cari caută să ruineze forța milenară a națiunii slăbite prin jertfele sângeroase ale războiului și ale revoluției. D-l Zoltan Hornyansky descrie astfel menirea lui și a prietenilor cari îl urmează:

— „Fascia“ va săvârși reînvierea țărilor cari se întind dela Hamburg la Bagdat. Dar va fi o reînviere îngrozitoare!

„Nu propovăduiesc pacea, căci pacea e înșelăciune. Eram paciifist când soldații noștri se aflau la București, la Praga și Doberdo.“

„Astăzi însă reneg pacea. Cei cari renunță la luptă sunt nimicești. Fără fascism, nici o reînviere nu e cu puțință.“

Și conchide:

— „Trebuie să dăm mâna cu cei cari au luptat alături de noi: fascismul maghiar să fraternizeze cu poporul german care suferă.“

... Și pentru asemenea rezultate guvernul român a ordonat primejdiosul marș asupra Budapestei și moartea republicii roșii maghiare.

Manualele de literatură. — Se discută pe larg în Franța chestiunea manualelor de literatură. Se observă că în absolut toate se recomandă elevilor operelor mediocre ale autorilor mediocrii, se dau ca poezi mari de pildă un Delille, un Ponsard, Delavigne, Bornier, Manuel, pe când Baudelaire, Verlaine și alții aproape că nu sunt menționați. Proza e prezintată cu aceeași lipsă de gust și de curaj, căci Barbey d'Aureville, Villiers de l'Isle-Adam, Vallés, Louys, Gourmont, nu figurează în nici o antologie școlară. Acestea se asemănă din ce în ce cu arhivele cari păstrează scriptele pieritoare. Veritabila poezie și literatură rămâne să fie descoperită de către cititori, anevoie, și după rătăcirii plictisitoare prin culoarele muzeului literar. Dar în aceeași privință ar fi multe de spus și despre manualele române întocmite de d. Dragomirescu și de alții.

Cine își ia vesela sarcină de a le mai răsfosi?